

ALLEEN WELKOM INDIEN NAAKT

Vrouwen hadden het nooit makkelijk om een plek in de kunstwereld te veroveren, maar nu treden ze uit de schaduw. Tot die conclusie komt kunsthistorica **CHRISTIANE STRUYVEN** na drie jaar studie van de feminiene kunst van 1850 tot nu. Haar boek *Moeten vrouwen naakt zijn om in het museum te hangen?* verschijnt medio maart bij Lannoo.

| TEKST PETER VAN DYCK |

Het is nu nauwelijks te bevatten: in de 19^e eeuw kregen vrouwen niet eens toegang tot het officiële kunstonderwijs. "Een heel dwaas verbod", stelt kunsthistorica Christiane Struyven. "Het was gebaseerd op het evangelie van de kunst dat bepaalde dat naaktkenners de basis vormde. Vrouwen mochten vanuit conservatief-religieus standpunt geen naakten zien, want dat zou hen bezoedelen. Kunstenaressen als Berthe Morisot, Marie Bashkirtseff en Mary Cassatt hadden het voordeel uit gegoede families te komen, waardoor ze privéonderwijs konden genieten." Tussen 1870 en 1880 nam bij vrouwen de vraag naar een kunstopleiding zodanig toe dat twee private scholen in Parijs zich voor hen openstelden: L'Académie Filippo Colarossi en L'Académie Rodolphe Julian. "Maar dan nog moest je een heilig vuur hebben om als vrouw kunst te bedrijven. Alleen sterke persoonlijkheden traden naar voren. Ze maakten levenskeuzes in functie van hun roeping. Mary Cassatt wou niet trouwen, omdat ze vreesde dat dit het einde van haar kunst betekende. Die angst was niet onterecht. Marie Bracquemond is kapotgemaakt door haar man. Uit jaloezie gunde hij haar het succes niet, hij zag haar liever aan hun huis gekluisterd. De kinderlast en de sociale verwachtingen wogen vaak te zwaar om een professionele carrière als kunstenaar na te streven."

HET GESTOLEN URINOIR

Kunstenaressen die de echtgenote of minnares van een bekende mannelijke artiest waren, moesten in een groot deel van de 20e eeuw genoegen nemen met een plaats in de schaduw. Zie het tragische verhaal van fotografe Dora Maar. In haar relatie met Pablo Picasso werd ze gedegradeerd tot muze, terwijl haar eigen bijdragen tot het surrealisme onderbelicht bleven. Christiane Struyven: "Vrouwen als Gabriele Münter en Lee Krasner waren geneigd zichzelf weg te cijferen en alle krediet en prioriteit te geven

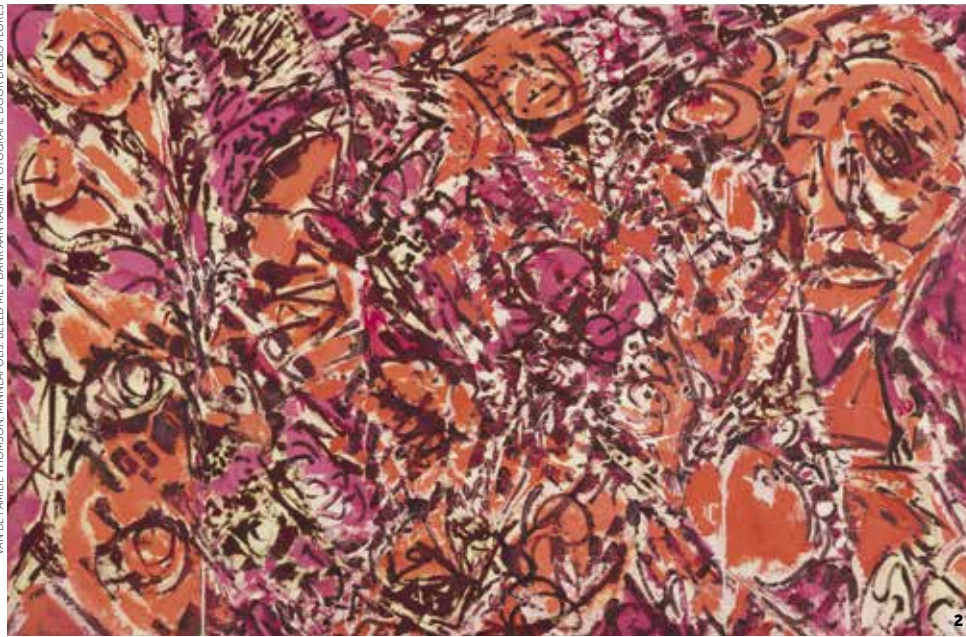
aan hun respectieve mannen: Wassily Kandinsky en Jackson Pollock. Heel wat van die dames deden knappe dingen, maar de machomatschappij was in hun hoofd gekropen. Je kon er ook niet omheen: de verzamelaars, de museumdirecteurs, de curatoren en de kunstcritici waren allemaal mannen."

Nochtans was het bijvoorbeeld Lee Krasner die Jackson Pollock introduceerde bij de avant-gardescene van Greenwich Village in New York. Ze ontwikkelden ook samen hun *action painting*-stijl. "Nog een markant voorbeeld is Elsa von Freytag-Loringhoven, een Berlijnse, zeer onconventionele barones die dada-kunstenaar was. In 1913 belandde ze in New York, waar ze *readymades* maakte. Zo bedacht ze het *Urinoir*, dat later uitgroeide tot het meest gewaardeerde kunstwerk van de 20^e eeuw – het markeerde de geboorte van de conceptuele kunst. Haar urinoir haalde nooit een expositie. Jury's oordeelden dat het te onfatsoenlijk was. Net voor het werk de prullenmand in ging, legde

1

© SABAM BELGIUM 2022 / 2021 POLLOCK-KRASNER FOUNDATION / ARTIST'S RIGHTS SOCIETY (ARS), NEW YORK, COLLECTIE VAN DE FAMILIE THORSON, MINNEAPOLIS. BEELD MET DANK AAN KOSMIN, FOTOGRAFIE DOOR DIEGO FLORES

© ALFRED STIEGLITZ

"DIT IS INHOUDELIJK TOCH VAN EEN ANDER NIVEAU DAN DE KONIJNEN VAN JEFF KOONS OF DE STRIPACHTIGE KUNST VAN TAKASHI MURAKAMI."

fotograaf Alfred Stieglitz het op de gevoelige plaat vast. Marcel Duchamp had het werk gezien en wist wat het kon teweegbrengen. Toen in 1950 alle betrokkenen dood waren, claimde hij het als *zijn* werk. Hij zweeg in alle talen over de ware origine."

HYSTERISCHE FEMINISTEN

Momenteel worden die lang ondergewaardeerde vrouwelijke evenknieën volop gerehabiliteerd. De jongste jaren kregen onder anderen Dorothea Tanning, Dora Maar en Lee Krasner tentoonstellingen in de grootste musea. Ook de puur feministische kunst die in de periode 1970-1990 vooral in New York het licht zag, wordt nu in ere hersteld. "De voorbije vijftien jaar zag men steeds meer de waarde daarvan in", zegt Christiane Struyven. "Die beweging was zeer ongewoon en iconoclastisch. Destijds begrepen de mensen dat niet. Ze zetten hen weg als kwaai, hysterische vrouwen." De vertraagde erkenning is net te danken aan het feminisme. Het stimuleerde namelijk voornamelijk vrouwelijke kunsthistorici om te graven in het leven en werk van die onbekende kunstenaressen. "De trein was niet meer te stoppen, de kwaliteit van deze kunstenaressen was simpelweg onmiskenbaar."

EMOTIONELER EN MAATSCHAPPELIJKER

Sinds 1990, en parallel met de globalisering en digitalisering, vinden vrouwelijke kunstenaars makkelijker hun weg. In alle uithoeken van de wereld geven triënnales en biënnales kansen aan vrouwen. "Hun thematiek is ook niet langer louter feministisch", stelt Christiane Struyven vast. "Vrouwelijke kunstenaars snijden globale thema's aan: de klimaatverandering, de toenemende ongelijkheid tussen rijk en arm... Identiteit speelt ook vaker een rol. Veel van die vrouwen komen uit vroegere kolonies. Die landen hadden gehoopt politiek en economisch onafhankelijk te worden, maar dikwijls draaide dat anders uit. Deze vrouwen hebben echt wel veel te vertellen en winnen prestigieuze prijzen." "De thematiek van vrouwelijke kunstenaars is ook meer emotioneel geladen. En meer gericht op de samenleving. Mannen zijn toch meer uit op plezier,

2. Icarus, Lee Krasner
3. Emmie and her child, 1889, Mary Cassatt
4. Fountain, 1917, ten onrechte toegeschreven aan Marcel Duchamp.

MUSEUMDIRECTEURS, VERZAMELAARS, VEILINGEN

Nog een teken van progressie: sinds 2015 zijn de museumdirecteurs in de VS en Europa voor de helft vrouwelijk. "Helaas," voegt Christiane Struyven daar meteen aan toe, "zitten veel musea van moderne kunst met een oude collectie waarin het evenwicht nog zoek is. Hun schenkingen zijn meestal afkomstig van oude mannelijke verzamelaars. Enkel in de tijdelijke tentoonstellingen kunnen ze meer de focus op vrouwen plaatsen." Ook in de kunsthandel is nog een serieuze inhaalbeweging nodig. "De cijfers van de veilingen tonen dat slechts 2 procent van de geveilde werken van vrouwelijke makelij is. En dat het prijskaartje van de stukken van die vrouwen slechts 40 procent van dat van mannelijke werken bedraagt. Figuren als Marlene Dumas en Jenny Saville, die wél fenomenale veilingresultaten halen, vormen een uitzondering."